

«شرق» نشست کشورهای همسایه افغانستان در سمرقند را بررسی می‌کند

طالبان، معضل یا راه‌حل؟

مجدد آن می‌گذرد؛ به‌ویژه آنکه مشابه همین نگرانی‌ها در بیانیه چهارجانبه هم مورد تأکید مجدد قرار گرفته بود.

اشاره این تحلیلگر به بیانیه‌ای است که در سایه برگزاری یک نشست غیررسمی جانبی در جریان گفت‌وگوهای سمرقند بین وزرای امور خارجه روسیه، چین، پاکستان و ایران صورت گرفته بود. در بند مهمی از بیانیه نشست چهارجانبه تأکید شده که وزیران بر نگرانی عمیق خود درباره وضعیت امنیتی مرتبط با تروریسم در افغانستان تأکید کردند و خاطرنشان کردند همه گروه‌های تروریستی شامل داعش (ISIS)، القاعده، جنبش اسلامی ترکستان شرقی (ETIM)، تحریک طالبان پاکستان (TTP)، ارتش آزادی‌بخش بلوچستان (BLA)، جیش العدل و… مستقر در افغانستان، تهدیدی جدی برای امنیت منطقه‌ای و جهانی هستند.
مضافا وزیران چهار کشور روسیه، چین، ایران و پاکستان تلاش‌های طالبان برای مقابله با داعش خراسان را مورد توجه قرار دادند و از طالبان خواستند اقدامات قابل مشاهده و راستی‌آزمایی را در اجرای تعهدات اعلام‌شده خود در زمینه مبارزه با تروریسم، انهدام و ازبین‌بردن انواع گروه‌های تروریستی به‌منظور جلوگیری از استفاده از خاک افغانستان از طرف هر گروه تروریستی اتخاذ کند.
ذیل این نکات، داوودمعینی در ادامه ارزیابی‌های خود با نگاهی نسبتاً بدبینانه بر این باور است که نشست‌های مکرر کشورهای منطقه‌ای و همسایه افغانستان اساسا تأثیر مثبتی بر تحولات این کشور، امنیت همسایگان و در کل امنیت منطقه‌ای ندارد، تا زمانی که به نظر او حکومت طالبان در افغانستان روی کار باشد؛ چراکه ایسن تحلیلگر یقین دارد حکومت طالبان به‌عنوان یک واقعیت میدانی توانسته است که تحولات دیپلماتیک را هم تحت تأثیر قرار دهد. با این خوانش، داوودمعینی اذعان دارد به جای اینکه کشورهای همسایه، طالبان را مجاب کنند در مسیر دموکراسی و به رسمیت شناختن حقوق تمام اقوام و گروه‌های حاضر در افغانستان حرکت کند، برعکس این طالبان است که توانسته خود را به‌عنوان یک واقعیت دوفاکتو به کشورهای همسایه تحمیل کند تا جایی که این تحلیلگر به سوءمحاسبه تهران اشاره دارد و می‌گوید: «جمهوری اسلامی ایران در یک اقدام کاملا نادرست سفارت افغانستان در تهران را تحویل این حکومت (طالبان) داد». داوودمعینی اگرچه تأکید مقامات ایران مبنی بر به رسمیت نشناختن دیپلماتیک حکومت طالبان را مدنظر قرار می‌دهد اما به باورش تهران اکنون در مسیر مدنظر چین، روسیه و پاکستان قرار دارد و طالبان را به صورت دوفاکتو به رسمیت شناخته است، حتی اگر ایران اقرار رسمی دراین‌باره نداشته باشد اما رفتارهای عملی خلاف آن را نشان می‌دهد.
محمدعلی ناییب هم در راستای آنچه داوودمعینی نسبت به تحمیل وزن سیاسی و دیپلماتیک طالبان به کشورهای همسایه عنوان کرد اعتقاد دارد که طالبان اکنون برخلاف تمام تحلیل‌های سیاسی و رسانه‌ای جریان‌های داخلی در ایران که سعی

در تطهیر طالبان داشتند، به توسعه گروه‌های تروریستی، تقویت قاچاق مواد مخدر و همچنین محدودکردن رسانه‌ها، حقوق زنان و حتی تحصیل و اشتغال بانوان و نادیده‌گرفتن حقوق همه جریان‌های سیاسی، اقوام و مذاهب غیریشتون پرداخته است. به‌همین‌دلیل این تحلیلگر مسائل افغانستان هم تأکید دارد که ذکر برخی نکات در بیانیه سمرقند مبنی بر ضرورت حفظ گفت‌وگو و ارتباطات جامعه بین‌الملل با افغانستان را نوعی حمایت غیرمستقیم ایران، پاکستان، روسیه و چین از طالبان تلقی می‌کند. ناییب ذکر نکاتی مانند احترام مقامات افغان (حکومت طالبان) به حقوق اساسی بشر شامل حقوق همه گروه‌های قومی، زنان و کودکان و فراهم‌کردن حقوق مساوی برای همه شهروندان افغانستان در شئون سیاسی – اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی در بیانیه نشست سمرقند را صرفا آرزوهای بازیگران همسایه افغانستان می‌داند؛ چون به نظر او تاووم حکومت طالبان به معنی تحقق نیافتن این موارد خواهد بود.

نگاه غایبی مسکو، یکن، تهران و اسلام‌آباد به افغانستان

چنان‌که گفته شد، در جریان نشست سمرقند شاهد برگزاری دو دور گفت‌وگوی غیررسمی چهارجانبه بین روسیه، چین، ایران و پاکستان بودیم. وزیران امور خارجه چهار کشور در پایان دومین نشست غیررسمی خود درباره افغانستان با صدور بیانیه‌ای تأکید کردند که ایالات متحده آمریکا و متحدانش باید مسئولیت وضعیت دشوار کنونی در افغانستان را برعهده بگیرند. در بخشی از بیانیه مذکور چنین آمده است که تمام اعضای جامعه بین‌المللی در افغانستان بایثبات و صلح‌آمیز منافع دارند؛ کشوری که باید محلی برای همکاری بین‌المللی باشد تا صحنه رقابت‌های ژئوپلیتیکی.

کریم داوودمعینی و محمدعلی ناییب در یک خوانش و تحلیل مشترک، نکات مدنظر این چهار کشور و نیز تأکید بیانیه سمرقند بر اهمیت مشارکت مثبت مجامع منطقه‌ای موجود شامل کنفرانس بین‌المللی تاشکند «افغانستان: توسعه امنیتی و اقتصادی» و رایزنی‌های فرمت مسکو درباره افغانستان را تکاپویی برای تغییرات منطقه‌ای در راستای وزن‌کشی با جریان اروپایی – آمریکایی، به‌ویژه بعد از جنگ اوکراین تلقی می‌کنند. از نگاه این دو، چون افغانستان همسایه چین، ایران و پاکستان است و اشرافی هم روی هندوستان و روسیه دارد، قطعاً برای آمریکا از اهمیت جدی برخوردار است؛ اگرچه اکنون ایالات متحده از این کشور خارج شده و همه امور در دست طالبان قرار گرفته است؛ اما افغانستان هنوز برای واشنگتن اهمیت دارد. بنابراین از منظر داوودمعینی و ناییب، مسکو، یکن، اسلام‌آباد و تهران سعی دارند با حمایت از جریان طالبان، این حکومت را در راستای مسیر مدنظر خود قرار دهند. البته محمدعلی ناییب آسیب‌شناسی درباره نحوه ارزیابی‌ها و تحلیل‌ها درباره مسائل افغانستان و به‌ویژه طالبان دارد. به باور او رسانه‌های جریان قدرت و بخشی از سیاستون داخلی همواره با عینک خاورمیانه و به‌ویژه

سوربه و عراق و محور مقاومت به افغانستان و طالبان نگاه می‌کنند که کاملا اشتباه است؛ چراکه از نگاه این تحلیلگر اساسا افغانستان، هم از نظر ژئوپلیتیک و هم از نگاه ژئواستراتژیک هیچ قربابتی با خاورمیانه و مسائل محور مقاومت ندارد. کریم داوودمعینی هم در راستای هشدار ناییب یادآور می‌شود که بعد از یک‌سال و نیم از قدرت‌گیری مجدد طالبان اکنون ایران با رصد تحولات میدانی و سیاسی افغانستان هم به این ارزیابی غلط خود اذعان دارد که نباید با عینک خاورمیانه به افغانستان و طالبان نگاه کرد. به‌همین‌دلیل این کارشناس احتمال می‌دهد که تهران سعی دارد با قلاب‌های اقتصادی و تجاری، طالبان را در مسیر خود قرار دهد که از دید این تحلیلگر لزوماً نتیجه مدنظر جمهوری اسلامی ایران را هم در بر نخواهد داشت. این کارشناس مؤید گزاره خود را افزایش چشمگیر درگیری‌های مرزی بین حکومت طالبان با ایران می‌داند.

مهاجرت، نگرانی مشترک تهران و اسلام‌آباد

با وجود آنکه از زمان قدرت‌گیری مجدد حکومت طالبان شاهد موج گسترده جامعه افغانستان به سمت کشورهای اروپایی هستیم؛ اما کشورهای پاکستان با رشد بی‌سابقه‌ای از مهاجرت افغان‌ها مواجه بوده است. به‌همین‌دلیل همسایگان افغانستان در کنار تقویت گروه‌های تروریستی و همچنین افزایش قاچاق مواد مخدر، موج مهاجرت از این کشور را هم یکی دیگر از عوامل ناامنی و نگرانی‌های خود می‌دانند. در همین راستا ذیل یکی از بندهای بیانیه پایانی نشست سمرقند، طرفین تأکید کردند که کمک به کابل در احیای اقتصاد ملی موجب ایجاد شرایط زندگی مناسب برای مردم و کاهش جریان مهاجرت به خارج از کشور خواهد شد.

با توجه به این نکته، کریم داوودمعینی موضوع مهاجرت را از جنبه دیگری ارزیابی می‌کند و بر این باور است که ایران با توجه به چالش‌ها و مشکلات در حوزه اقتصادی و معیشتی و همچنین دست به گریبان بودن با موضوع تحریم‌ها، اساسا از توان و پتانسیل لازم برای اسکان موج گسترده و بی‌سابقه‌ای از مهاجران افغانستانی بعد از روی کار آمدن مجدد حکومت طالبان برخوردار نیست. به‌همین‌دلیل این کارشناس تداوم موج مهاجرت از افغانستان به

عکس: حسین علایی، فارس

سمت ایران را بار مضاعفی از نظر اقتصادی می‌داند که به تهران تحمیل می‌شود. ضمن اینکه تحلیلگر مسائل شبه‌قاره یادآور می‌شود که امکان سوءاستفاده امنیتی از سوی گروه‌های تروریستی ذیل موج مهاجران افغانستانی به سمت ایران هم وجود دارد. این کارشناس معتقد است مشابه این چالش‌ها، معضلات و نگرانی‌ها برای پاکستان هم وجود دارد، به‌ویژه آنکه پاکستانی‌ها از زمان روی کار آمدن دولت طالبان در افغانستان بسا قدرت‌گیری طالبان پاکستان مواجه است که بحران امنیتی مضاعفی را برای اسلام‌آباد و دولت شهباز شریف ایجاد کرده است؛ چراکه به نظر داوودمعینی جریان تحریک طالبان پاکستان (TTP) با قدرت‌گیری مجدد طالبان افغانستان سعی دارد امارت اسلامی خود را در اسلام‌آباد ایجاد کند؛ ازاین‌رو موج مهاجرت از افغانستان به پاکستان چالش‌های امنیتی برای اسلام‌آباد به دنبال دارد. درعین‌حال این کارشناس معتقد است که باید این نکته را هم در نظر داشت که پاکستان اساسا کشوری با توان اقتصادی نه‌چندان قوی است؛ پس موج مهاجرت از افغانستان برای اسلام‌آباد بار مضاعف اقتصادی دارد.

محمدعلی ناییب هم بر این باور است که اساسا ایران به‌عنوان سرزمین میهمان در کنار مرزهای افغانستان به سریل ارتباطی بدل شده مهاجرت افغانستان به سمت ترکیه و کشورهای اروپایی بدل شده است. دراین‌میان چالش‌هایی مانند اوج‌گیری بیماری‌های عمومی مانند کرونا و مسائل امنیتی برای مهاجران افغانستانی می‌تواند مشکلاتی را هم برای ایران ایجاد کند. البته کارشناس مسائل افغانستان به این نکته هم اشاره ارد که تشدید قاچاق مواد مخدر همزمان با افزایش موج مهاجرت را نباید نادیده گرفت. ناییب در پایان گفت‌وگوش با «شرق» روی نگاه منطقه‌ای و بین‌المللی به موضوع مهاجرت می‌پردازد و بیان می‌کند که اگرچه پاکستان و ایران به شکل ملموس‌تری با موج مهاجرت افغان‌ها و تبعات بعدی آن دست به گریبان هستند؛ اما کشورهایمانند تاجیکستان، چین و حتی روسیه در کنار ترکیه و اروپایی‌ها باید نسبت به تهدیدات این موج مهاجرت افغانستان نگران باشند و در قبال بهبود وضعیت اقتصادی، معیشتی و امنیتی در افغانستان به سهم خود نقش‌آفرین باشند.

The Longines Legend Diver Watch

Elegance is an attitude

لونژین
LONGINES

SARMAN CO.

1832 Dr. Shariati Ave. Next to Pol-E-Roomi Tehran IRAN

Tel.: +98 21 226.137.52